

Ngaahi founa fakapotopoto ki he COVID ma'ae ngaahi 'apiakó

Fakamatala ma'ae ngaahi fāmilí

'Oku mau 'ilo ko e me'a lelei taha ki he ako, tupulaki mo e uelofea 'a 'etau fānauakó ko 'enau fakataha 'i he loki akó. 'E kei hokohoko atu pē 'i he teemi ko'eni' 'emau fakahoko ha ngaahi founa ke mau lava ai 'o fakamu'omu'a fakatou'osi 'a e tūkunga-lelei 'etau fānauakó pea mo ha 'ātakai fakaako 'oku tu'u ma'u mo 'aonga.

Nofo pē 'i 'api kapau 'oku 'ikai ke sai

- Kapau 'oku 'ikai ke sai ho'o tamá, kuo pau ke ke tauhi ia 'i 'api. Kapau 'oku nau fakahaa'i ha ngaahi faka'ilonga COVID-19 'o a'u ki ha faka'ilonga 'oku vaivai, 'oku totonu ke nau fai ha sivi COVID pea fakamavahe'i.
- 'Oku totonu ke toki foki pē ho'o tamá ki he akó 'i he 'osi 'enau sivi 'oku nekativi pea 'oku nau hao mei ha faka'ilonga.
- Kapau 'oku sivi positivi ho'o tamá ki he COVID-19, lesisita 'a e ola positivi' 'i he Sēvesi NSW (Service NSW), fakamavahe'i 'i ha 'aho 'e 7 pea muimui ki he ngaahi fakahinohino 'a e potungāue mo'ui 'a NSW.

Ngaahi huhu-malu'i

- Ko e ngaahi huhu malu'i ki he COVID-19 mo e fuluú ko e founa lelei taha ia ki hono malu'i koe, ho fāmilí mo e komiunitii'. Ko e huhu malu'i ko ha founa malu mo lelei ia ke 'oange ai ki ho ngaahi me'a malu'i ha tokoni fakafepaki ki he ngaahi puke vailasi'.
- 'Oku poupou'i mālohi 'a e kau ngāue kotoa pē 'oku nau 'atā 'i he ngaahi feitu'u fakaakó mo e fānauakó ke nau tauhi ke kakato 'enau ngaahi huhu malu'i ke malu'i 'enau mo'ui lelei'. 'Oku fiema'u 'a e kau ngāue kotoa pē 'oku ngāue 'i he ngaahi 'apiako ki he ngaahi taumu'a paú ke nau huhu malu'i tu'o ua mei he COVID-19 ke malu'i 'etau fānauakó 'a ia 'oku nau 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki lahiange ke puke lahi kapau 'e fakae'a ki he COVID-19.

Kau fetu'utaki vāofi

- 'E lava ke 'alu ki he akó 'a e fānauako 'oku 'ilo'i ko e kau fetu'utaki vāofi' ka ke fakahā ki he 'apiakó 'a e ola nekativi 'a e ola 'enau sivi COVID-19 'i he pongipongi taki taha 'i ha 'aho ako 'e 5 kimu'a pea nau ma'u ako.
- Kuo pau ke tui 'e he fānauako sekenitulii' ha maasi 'i fale tuku kehe pē 'i he taimi 'oku nau kai pe fakamalohisino ai'. 'Oku fokotu'u atu ki he fānauako palaimeli' ke nau tui ha maasi 'i fale tuku kehe pē 'i he taimi 'oku nau kai pe fakamalohisino ai'.
- He 'ikai fakangofua ha fānauako 'oku 'ilo'i ko e kau fetu'utaki vāofi ke nau kau atu ki ha ngaahi feitu'u 'oku ma'olunga hono tu'unga fakatu'utāmaki' 'o hangē ko e ngaahi me'a 'oku fai he pō kakato pe ngaahi kemi fakaako.
- He 'ikai lava 'a e fānauako 'i he ngaahi 'apiako ki he ngaahi taumu'a paú mo e ngaahi 'iuniti tokoni' 'o ma'u ako ko ha fetu'utaki vāofi pea 'e poupou'i kinautolu ke nau ako mavahe-mei-'apiako 'i he lototonga 'o 'enau fakamavahe'i pē kinautolú.

Sivi 'enitiseni (antigen) vavé

- 'Oku totonu ke ngāue'aki 'a e sivi 'enitiseni vavé kapau 'oku hā mai 'i ho'ō tamá 'o a'u ki ha ngaahi faka'ilonga COVID-19 vaivai, pe faka'aho kapau 'oku nau ma'uako ko ha taha fetu'utaki vāofi.
- Kapau 'e sivi positivi ho'ō tamá ki he COVID-19, kuo pau ke 'oua na'a ne ma'u ako kae 'oua kuo 'osi honau vaha'ataimi fakamavahe'i' pea atā mei he ngaahi faka'ilongá. Kuo pau ke lesisita 'a e ngaahi ola positivi 'o e sivi 'enitiseni vavé 'i he Sēvesi NSW (Service NSW).
- Kapau 'oku nekativi e sivi ho'ō tamá ka 'oku kei 'asi pē 'a e ngaahi faka'ilongá, 'oku 'ikai totonu ke ma'u ako kae 'oua kuo 'atā mei he ngaahi faka'ilongá.
- 'E 'oatu ki he kau ngāue mo e fānauakó ha kofukofu multipack 'e 1 'o ha ngaahi naunau sivi 'enitiseni vave 'e 5 'e honau 'apiakó 'i he konga kimu'a 'o e Teemi 3. 'E 'oatu ki he kau ngāue mo e fānauako 'i he ngaahi 'apiako 'o e ngaahi taumu'a paú mo e ngaahi 'iuniti tokoni' ha multipacks 'e 2 'o e ngaahi naunau sivi 'enitiseni vave 'e 5 'e honau 'apiakó 'i he konga kimu'a 'o e Teemi 3.
- E tauhi 'e he ngaahi 'apiakó ha ngaahi naunau talifaki sivi 'enitiseni vave 'i he ngaahi feitu'u fakaakó ki hono siofi e ngaahi taumu'a sivi' 'i ha hoko ha mafola.

Haisini' mo e fakama'a

- 'Oku poupou'i 'a e fānauakó ke fufulu ma'u pē honau nimá 'aki e koa mo e vai pea ngāue'aki 'a e ngaahi me'angāue malu'i fakatāutahá 'o ka fiema'u.
- 'E nofotaha 'a e 'aho fakama'a fakalahi 'o e ngaahi 'apiakó 'i he ngaahi feitu'u 'oku lahi e pā ki ai' mo e ngaahi fungame'a kehe 'oku fefeká, ngaahi kau'i matapaá, ngaahi loká, ngaahi me'a kamosi maamá mo e 'ā pamu ke piki ki ai 'i he sitepú mo e ngaahi feitu'u 'oku ngaué.

Fakamanavá

- Ko e 'ea fo'ou ko e founa lelei taha ia 'o e fakamanava ke fakasi'isi'i e fakatu'utāmaki 'o e fe'ave'aki'.
- Lolotonga e ngaahi māhina momokoangé, 'e ngāue'aki 'a e fakamāfana fekau'aki mo e ngaahi founa fakamanavá ke fakapotupotutatau ai e māfana fakafiemālié.
- Kuo vakai'i 'a e ngaahi feitu'u fai'anga ako kotoa pē 'i he ngaahi 'apiako fakapule'angá ke fakapapau'i 'oku 'i ai e ngaahi tu'unga totonu 'o e fakamanavá mo e ngaahi me'a fakama'a 'eá kuo 'osi 'oatu ia 'i he feitu'u 'oku fiema'u ai.
- 'E kei poupou'i pē hono ngāue'aki 'o e ngaahi feitu'u 'i tu'á 'i he feitu'u 'e lava aí.

Maasi'

- 'Oku poupou'i mālohi 'a e tui maasi' 'i he feitu'u 'e malava aí' ki he kau ngāue mo e fānauako kotoa pē 'i he ngaahi feitu'u fai'anga-akó, tautautefito ki he ngaahi feitu'u 'i fale mo e ngaahi me'a kehe 'oku 'ikai malava ai 'a e fakamanavá mo e fakavāmama'ó.
- 'Oku fiema'u 'a e maasi' ki he kau ngāue kotoa pē 'oku ngāue mo e fānauako 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki lahiange ki ha puke lahi kapau te nau ma'u 'a e COVID-19.
- 'Oku poupou'i mālohi 'a e tui maasi' ma'a e kau 'a'ahi', tautautefito ki he taimi 'oku nau fengāue'aki fakahangatonu ai mo e fānauakó, pea 'oku fiema'u ia 'i he taimi 'oku nau fengāue'aki ai mo e fānauako 'oku nau 'i ha tu'unga fakatu'utāmaki lahiange ke puke lahi kapau te nau ma'u 'a e COVID-19.
- 'Oku fiema'u 'a e maasi' 'i he taimi 'oku 'i fale ai 'a e fānauako 'oku nau ma'u-ako ko ha fetu'utaki vāofi 'i he Ta'u-ako 7 ki 'olunga pea 'oku poupou'i mālohi ki he fānauako kei iikiangé.

Hokohoko atu 'a e maasi'

- 'Oku pou pou'i mālohi 'a e tui maasi' ki he fānauako kotoa pē 'i he 'aho 'e 3 hili 'enau fakaakeake mei he COVID-19.

Kau 'a'ahi'

- 'E lava ke 'alu 'a e kau 'a'ahi' ki he ngaahi feitu'u fai'anga-akó 'o tatau ai pē pe ko e hā honau tu'unga huhu-malu'i.
- 'Oku pou pou'i mālohi 'a e kau 'a'ahi kotoa pē ke nau tui ha maasi tautautefito ki fale pe 'i he taimi 'oku 'ikai malava ai ke fakavāmama'ó, pea mo e taimi 'oku fengāue'aki fakahangatonu ai mo e fānauakó.
- Kuo pau ke tui 'e he kau 'a'ahi ki he ngaahi 'apiako ki ha ngaahi taumu'a paú mo e ngaahi 'iuniti tokoni', kau ai 'a e kau ngāue' mo e kau ngāue-'ofá, ha maasi kapau 'oku nau fengāue'aki fakahangatonu mo e fānauakó.
- 'Oku fiema'u 'a e kau 'a'ahi 'oku nau 'alu ki he akó ko ha taha fetu'utaki vāofi ke fakahā ki he 'apiakó pea muimui ki he ngaahi fakahinohino pau, kau ai hono tui ha maasi 'i he taimi 'oku 'i fale ai'. He 'ikai lava 'a e kau 'a'ahi ko ha kau fetu'utaki vāofi ke nau 'alu ki he ngaahi 'apiako taumu'a paú.

Ngaahi 'ekitiviti'

- 'E fakakau 'a e ngaahi vakai'i 'o e mo'ui lelei' mo e malú ki hono palani 'o e ngaahi 'ekitiviti', kau ai 'a e ngaahi 'alu fakaakó mo e ngaahi 'apitanga pō kakató.
- 'E fakahā ki he ngaahi mātu'á mo e kau tauhi' 'a e fakatu'utāmaki 'o e fakae'á pea 'e fiema'u ke nau fakangofua 'a e ngaahi 'ekitiviti' pau.

Ko hono talia 'a e ngaahi tūkunga fakafeitu'ú

- 'E ngāue 'a e ngaahi 'apiakó mo e timi 'a e potungāue' ki hono pule'i 'o e Mo'ui-lelei, Malu mo e Tūkunga-lelei 'a e Kau Ngāue' ke nau tali totonu ki he ngaahi tūkunga 'o e feitu'u ko iá, kau ai 'a e ngaahi mafola 'a e puke he vailasi'.
- 'I he ngaahi me'a 'e ni'ihī, 'e lava ke kamata fakataimi 'e he ngaahi 'apiakó ha toe ngaahi founa kehe ki ha taimi fakangatangata ke tokoni 'i hono ta'ofi e seini 'o e pipihī', kau ai hono fiema'u ke tui maasi, toloi pe fakangatangata e ngaahi 'ekitiviti' 'oku 'ikai mahu'inga mo tataki e ngaahi kulupu pau ke nau ako mavahe mei 'apiako.

Ako mavahe mei 'apiakó

- 'Oku kei hokohoko atu pē hono fakatupulekina 'e he Potungāue' 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni fakaako faka'ilekitulōniká ke pou pou'i 'a e fānauko 'oku fiema'u ke nau ako mavahe mei 'apiakó.

Ki ha fakamatala lahiange, vakai ki he education.nsw.gov.au/covid-19/advice-for-families

Ngāue Fakatonulea Telefoni'

Kapau 'okú ke fiema'u ha toe fakamatala, kātaki 'o telefoni ki ho'o pule akó. Kapau 'okú ke fiema'u ha taha fakatonulea ke tokoni atu 'i ho'o faka'eke'eké, kātaki 'o telefoni ki he Ngāue Fakatonulea Telefoni' 'i he 131 450 'o kole ha taha fakatonulea 'i ho'o lea fakafonuá. Talaange ki he tokotaha tali telefoni' 'a e fika telefoni 'oku ke fie tā ki ai', pea 'e ma'u 'e he tokotaha tali telefoni' ha taha fakatonulea 'i he lainé ke tokoni atu 'i he fepōtalanoa'aki'. He 'ikai 'eke totongi kiate koe ki he ngāue ní.

'Oku tukupā 'a e Pule'anga NSW ke fakapapau'i 'oku hokohoko atu hono fakalele 'o e akó lolotonga 'ene fakamu'omu'a 'a e malu mo e lelei 'a e fānauakó mo e kau ngāue fakaakó.